

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE
LUKIOLAIKSI JA LAIKSI YLIOPILASTUTKINNON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN
LAIN MUUTTAMISESTA

Lausuntopyyntö OKM/41/010/2017

Lausunto Opetus- ja kulttuuriministeriölle 7.3.2018

Lausunnon antajat:

Alajärven ja Vimpelin lukiot, rehtori Marko Timo

Evijärven lukio, rehtori Riitta Mustajärvi

Härmän lukio, rehtori Jari Salminen

Kauhavan lukio, rehtori Toni Uusimäki

Lappajärven lukio, rehtori Tarja Puro

Lapuan lukio, rehtori Kaisa Piiparinen

Me lukiot ja lukion rehtorit haluamme lausua seuraavaa lukiolakiesityksestä. Lausuntomme on myös koulutuksen järjestäjämme tiedossa. Keskitymme lausunnossamme minedu.fi/uusilukio nettisivuilta löytyvän koonnin *11 keskeisintä muutosta uudistuvassa lukiossa* teemoihin.

OPINTO-OHJAUS

Hallituksen esityksessä lukiolaiksi opinto-ohjauksen lisääminen on hyvä ja kannatettava asia (§ 25). Opiskelijat tarvitsevat ja heillä on oikeus saada niin ryhmämuotoista kuin henkilökohtaistakin ohjausta. Opinto-ohjauksen nostoa selkeämmin lakiin ja sen seikkaperäisempää normittamista puoltaa lisäksi se, että ylioppilastutkinto on uudistumassa niin, että uusimiskertoja lisätään ja korkeakoulujen valinnat ovat muuttumassa ylioppilastutkinnon arvosanojen perusteella tapahtuvaksi. Vaikka korkeakoulujen yhteishakua ollaan lisäämässä, niin ylioppilaskirjoitusten valintapisteytys näyttää (tällä hetkellä) hankalalta ja nuoren näkökulmasta vaikeasti ymmärrettävältä.

Velvoite ohjata opiskelijoita (§ 25 3 mom.) vuosi lukion päättymisen jälkeen (ns. 4. ohjausvuosi) vaatii koulutuksen järjestäjiltä ja lukioilta lisäresurssointia. Monissa kouluissa (esimerkiksi tämän lausunnon antajien kouluissa) näin on jo toimitukin vähäisessä määrin ja ohjausta on annettu sitä tarvitseville. Opinto-ohjauksen lisäys vaatii koulutuksen järjestäjiltä lisäresurssointia. Esimerkiksi Härmän lukion (123 opiskelijaa) laskelmien mukaan opinto-ohjauksen määrä lisääntyy noin 3 kurssin verran (100 tuntia) sillä tuntimäärällä, joka oli esityksen perusteluissa. Jos lakiin tulee velvoite ohjata lukion päättäneitä opiskelijoita

vielä vuosi lisää, on opiskelijan kannalta parempi, että ohjaus tapahtuu lukion opinto-ohjauksen kautta kuin Ohjaamojen kautta. Lukion opinto-ohjaajalle opiskelija on tuttu ja on helpompi jatkaa olemassa olevaa ohjaussuhdetta kuin aloittaa uusi.

Paljon kysymyksiä herättää se, miten lakimuutokset huomioidaan opinto-ohjaajien työaikamuodossa ja palkkauksessa. Monissa lukioissa opinto-ohjaus on yhdistetty johonkin muuhun opettajan virkaan. Olisiko jokaiseen lukioon perustettava opinto-ohjaajan virka?

OPINTOPISTEET JA OPINTOJAKSO

Mielestämme on muutoseikka, onko kysymyksessä kurssit vai opintopisteet (§ 10). Muutos opintopisteiksi on ymmärrettävää korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön kannalta. Lukiolle tällä ei ole muuta merkitystä. Jäimme pohtimaan sitä, tuleeko myös arvosana-asteikko muuttumaan (1-5), kun siirrytään opintopisteisiin. Tällöin korvaavuudet korkeakoulujen arviointien kanssa olisi helpompi tulkita suoraan puolin ja toisin. Lakiuudistuksessa korostetaan myös sitä, että opintopisteet avaisivat lukemattomia mahdollisuuksia oppiaineiden väliselle yhteistyölle. Me emme näe sitä, miten tämä tulisi näkymään tai toteutumaan. Pelkkä opintopiste ei takaa vielä yhteistyötä.

Lakiluonnoksessa esitetään opintojaksoista, että “koulutuksen järjestäjä päättäisi tarkemmin minkä laajuisina opintojaksoina opetus järjestetään”. Mielestämme tämä aiheuttaa sen, että eri lukioissa lukio-opinnot muodostuisivat eri tavalla. Jäimme myös miettimään, miksi opintojaksojen muodostaminen eri oppiaineiden kesken kohdistuu vain pakollisiin opintoihin ja syventävät opinnot rajataan opintojaksojen ulkopuolelle. Kun lukiossa muodostetaan erilaisia opintojaksoja, esimerkiksi lukion vaihtaminen kesken lukio-opintojen on vaikeaa. Mielestämme myös lukioiden välinen yhteistyö hankaloituu, jos koulutuksen järjestäjät määrittelevät opinnot eripituisina opintojaksoina. Mielestämme opiskelijoiden yhdenvertaisuus ei toteudu tällä tavalla toimien.

KORKEAKOULUYHTEISTYÖ

Lakiluonnoksen 8§:ssä todetaan, että lukiokoulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Seuraavassa momentissa esitetään, että koulutuksen järjestäjä voi täydentää lukiokoulutusta hankkimalla koulutusta esimerkiksi korkeakoululta.

Korkeakouluyhteistyön vahvistaminen on kannatettava asia lukioidemme näkökulmasta. Se harjaannuttaa lukio-opiskelijoita korkeakouluopintoihin yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Opintojen hyväksiluvun kannalta on myös järkevää, että lukioissa siirrytään opintopisteisiin korkea-asteen tavoin.

Yhteistyö korkeakoulujen kanssa velvoittaa lukiokoulutuksen järjestäjiä (13 §). Ainakin yhden opintojakson suorittaminen korkeakoulussa olisi mahdollistettava mahdollisimman monelle lukiolaiselle. Tämä edellyttäisi kuitenkin koulutuksen järjestäjän yksikköhinnan korotusta, koska asia on taloudellisesti merkittävä kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille. Helpoimmin tämä olisi valtakunnallisesti toteutettavissa joko avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun verkkokurssien avulla. Koska eri lukioiden mahdollisuuksissa tarjota opiskelijoilleen korkeakouluopintoja on hyvin huomattavat erot eri puolilla Suomea, verkko-opinnot voivat kaventaa alueellisia eroja korkeakouluopintojen tarjonnassa.

VAHVEMPAA KANSAINVÄLISYYTTÄ

Lukiolakiluonnoksen 13§:n 3. momentissa todetaan, että lukio-opiskelijan oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan. Asia on mielestämme kannatettava, mutta lakiesityksessä ei ole avattu sitä, mitä kansainvälisellä osaamisella tarkoitetaan. Lukiokoulutuksen on toki kyettävä vastaamaan kansainvälistyvässä yhteiskunnassa tarvittaviin laaja-alaisiin osaamistarpeisiin.

Lukiokoulutuksen kansainvälistymiseen viitataan lakiluonnoksessa muutamassa kohdassa hyvin epämääräisesti. Lain perusteluosassa kohdassa *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen* (8 §) todetaan, että nykyaikaisten verkko- ja etäyhteyksien hyödyntäminen mahdollistaa uudenlaisia yhteistyön muotoja kansainvälisesti. Muuten konkreettiset esitykset kansainvälisen osaamisen kehittämisestä jäävät vaille mainintaa.

Lukioiden näkökulmasta kansainvälistä osaamista voidaan kehittää myös jo vakiintuneilla tavoilla. Lukiot ja niiden opiskelijat voivat osallistua kansainväliseen hanketoimintaan (esim. Erasmus+), opintoretkeihin ulkomaille, vaihto-oppilastoimintaan, kansainvälisiin teemapäiviin tai -viikkoihin, yhteistyöhön ystävyyskoulujen ja -kaupunkien kanssa sekä kieltenopiskeluun.

Lakiluonnoksen tausta-aineistossa kannetaan huolta suomalaisten nuorten kielitaidon kapeutumisesta. Yksi keino lyhyiden kielten aseman vahvistamiseksi voisi olla se, että lukiossa lyhyitä kieliä opiskellutta ja lyhyen kielen yo-kirjoituksen läpäissyttä opiskelijaa hyvitettäisiin jollain tavalla korkea-asteen jatko-opinnoissa tai korkeakoulujen valintaprosessissa.

Työelämän ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen jäävät huomaamattomaan osaan - hyvä että ne löytyvät, mutta ne voisi tuoda omana teemana esille.

YO-KOKEEN SAA UUSIA RAJATTOMASTI

Mikäli yo-kokeita saa uusia rajattomasti missä tahansa lukiossa, tulee se tuottamaan suuria ongelmia lukioille. Sähköisten kokeiden järjestämisessä on jo nyt joillakin lukioilla tilahtautta. Ylimääräisistä uusijoista tulisi myös koulun saada korvaus esim. osa tutkintomaksusta voitaisiin ohjata suoraan koululle.

Rajattoman uusimismahdollisuuden myötä opiskelijan oikeusturva paranee ja korkeakoulujen valintakoeuudistus voidaan toteuttaa paremmin tavoitteiden mukaisesti.

ERITYISOPETUSTA JA TUKEA OPISKELIJOILLE

Voimassa olevassa lukiokoulutuksen lainsäädännössä ei säädetä oppimisen/opiskelun tuesta eikä erityisopetuksesta. Ehdotetussa laissa sitä vastoin säädettäisiin opiskelijan oikeudesta saada sekä oppimisen tukea että erityisopetusta, mikä on hyvä asia. Kun oikeudesta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen säädetään laissa, pystytään paremmin turvaamaan opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu.

Ehdotetun lain 28 §:ssä kuvataan lukiossa annettavaa erityisopetusta ja esitämme, että erityisopetus/erityisopetuksen tehtävä määriteltäisiin jatkossa myös ehdotetun lain mukaisessa opetussuunnitelmassa. Ehdotetun lain 26 §:n mukaan opiskelija laatii oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon hänen pyynnöstään (28§ 2 mom) kirjattaisiin annettavat opiskelun tukitoimet. Näkemyksemme on, että sovitut ja tarjotut tukitoimet tulisi kirjata aina eikä vain opiskelijan sitä pyytäessä. Jos opiskelija kieltäytyy vastaanottamasta tukea, kirjausten avulla voidaan todentaa, että koulu on tukitoimia tarjonnut. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadintaan (26§) toivomme myös tarkennuksia joko lainsäädännön tai opetussuunnitelman tasolla.

Ehdotetun lain myötä myös opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen lisättäisiin säännökset lukion erityisopettajan kelpoisuudesta. Tämä herättää useita kysymyksiä koskien erityisopettajan kelpoisuutta/pätevyyttä: millaista pätevyyttä tullaan edellyttämään? Koulutuksen järjestäjät joutuvat perustamaan erityisopettajan viran (oman tai useamman kunnan yhteisen) tai järjestämään erityisopetuksen antamisen muulla tavoin, esim. yläkoulun ja lukion yhteisenä. Joka tapauksessa erityisopetuksen järjestäminen lukioissa edellyttää koulutuksen järjestäjiltä lisäresurssointia.

OSAAMISEN TUNNUSTAMINEN

Monen lukion opetussuunnitelmissa on muualla kuin lukiossa hankitun osaamisen tunnustaminen rajattu lukioaikana hankituksi osaamiseksi. Lakiesityksessä puhutaan ennen lukiota muualta hankitusta osaamisesta, mutta epäselväksi jää, mitä kaikkea osaamista tämä koskee. Koskeeko osaamisen tunnustaminen lukiokursseja ja/ tai harrastustoimintaa? Lausunnonantajien mielestä tarvitaan Opetushallituksen ohjeistusta osaamisen tunnustamisen menettelyihin.

VAHVA EI KOULUKIUSAAMISELLE

Olemme samaa mieltä siitä, että lukioissa ei saa sallia minkäänlaista kiusaamista. Mielestämme tämä tulee vahvasti näkyviin jo LOPS:n kautta. Lukiot ovat tehneet monenlaisia suunnitelmia kiusaamisen estämiseksi ja arvioivat suunnitelmien toteutumista sovituin väliajoin. Toisaalta on hyvä, että kiusaamisen vastustaminen tulee esille vielä uudestaan lakitekstissä.

MUITA HUOMIOITA

Lisäksi haluamme lausunnossamme kiinnittää huomiota siihen, että useat lakiesityksen kohdat luovat painetta muuttaa rahoituslakia (mm. korkeakouluyhteistyö, opinto-ohjauksen lisääminen sekä erityisopetus). Yhteinen kantamme on, että aikataulu uudeksi laiksi ja sen myötä uudelle opsille on kireä. Nykyistä opsia ei ole vielä edes käyty kertaalleen läpi eikä sitä ole vielä arvioitu. Näin pikainen uusi lops-kierros ei houkuttele. Uuden lopsin mukaiset teemaopinnot ovat jääneet pitkälti toteutumatta ja tämä lakiesitys todennäköisesti huonontaa niiden toteuttamisen ja toteutumisen lukiossa. Mielestämme on hyvä, että lakitekstiasolla on arvioinnista enemmän, erityisesti arviointi opintojen ja opintojaksojen aikana on nostettu hyvin esille.

Laadunhallinnassa tulemme tekemään lukioidemme kesken yhteistyötä kuten teimme viimeisimmällä lops-kierroksella. Laadunhallintaan tarvitaan riittävän yksinkertainen ja helposti mitattavissa oleva sekä helposti toteutettava mittaristo mielellään OPH:n kautta.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

Lausuntopyyntö OKM/41/010/2017

Opinto-ohjauksen lisääminen ja esilletuonti lakitekstissä on ehdottomasti kannatettavaa. Opiskelijat ansaitsevat ja tarvitsevat lisää niin ryhmämuotoista kuin henkilökohtaista ohjausta. Opinto-ohjauksen ulottaminen lukion jälkeen takaa ohjauksen laadun ja saannin. Ohjaukseen tarvitaan lukiossa lisää resurssia ja **henkilökohtaisen opintosuunnitelman** laadintaan yhteistä valtakunnallista ohjausta. Samoin sitä tarvitsee myös **erityisopetus**. Opiskelijalle tarjottu tuki olisi mielestämme aina kirjattava opintosuunnitelmaan.

Opintopiste-uudistus tuntuu turhalta, mutta ymmärrämme sen tarpeellisuuden korkeakouluysteistyön näkökulmasta. Pohdimme myös, onko lukion arvosana-asteikkoa tarkoitus uudistaa. **Korkeakouluysteistyön** velvoittavuus sopii hyvin lukiolle, mutta vaatisi samaa velvoittavuutta myös korkeakouluilta.

Opintojakso-käsite jättää vielä paljon avoimia kysymyksiä. Uhkana on lukiokoulutuksen erilaistuminen eri lukioden välillä. Onko opintojaksoihin sijoitettavien kurssin (pakolliset vs. syventävät) valinta mietitty loppuun asti?

Kansainvälisyys on jo luonteva tapa lukiolle toimia. Mitä vielä lukioilta odotetaan? **Työelämää ja yrittäjyysosaamista** kannattaa tuoda lisää lukioihin.

Ylioppilaskirjoitusten rajattoman **uusimismahdollisuuden** myötä opiskelijan oikeusturva paranee ja korkeakoulujen valintakoeuudistus voidaan toteuttaa paremmin tavoitteiden mukaisesti. Pohdittava on vielä, mikä on lukioden kapasiteetti ottaa vastaan uusijoita.

Ohjeistusta tarvitaan lisää joko lainsäätäjän tai OPH:n tasolta ainakin:

- henkilökohtainen opintosuunnitelma
- erityisopetus
- osaamisen tunnustaminen
- kansainvälinen osaaminen
- lukiokoulutuksen laadunhallinta

Lisäksi toivomme mietittävän lakiesityksen vaikutuksia niihin **kustannuksiin**, joita muutosten myötä tulee lukioille. Nopealla aikataululla tuleva laki ja sen myötä pikainen lops-uusintakierros eivät houkuttele tällä hetkellä.

Kunnioittaen

Alajärven, Evijärven, Härmän, Kauhavan, Lappajärven ja Lapuan lukiot